

SHRnutí SENÁTNÍCH POZMĚNOVACÍCH NÁVRHŮ
k senátnímu tisku [234](#)
(novela o partnerství ve znění postoupeném Poslaneckou sněmovnou)

Předběžná analýza, podléhá podrobnějšímu přezkumu.

1. [PN senátorů Paparegy a Hraby](#)

Předložil ho senátor Paparega na zasedání senátního Výboru pro sociální politiku 9.4.2024 a také senátor Hraba na zasedání senátního Ústavně-právního výboru dne 10.4.2024.

Krátké shrnutí vybraných navrhovaných změn:

- 1) Omezuje ještě více práva stejnopohlavních párů a jejich dětí oproti tomu, co přijala Sněmovna. A to konkrétně například tak, že:
 - a) Omezuje přiosvojení jen na děti pokrevně spřízněné s jedním z partnerů. To vytváří jasnou diskriminaci a jde to proti nejlepšímu zájmu dítěte, neboť vytváří dvě kategorie dětí a jednu znevýhodňuje jen kvůli tomu, že si ho nejprve z ústavu osvojí gay nebo lesba.
 - b) Prohlubuje nálepkování a škatulkování partnerů tím, že vyčleňuje úpravu partnerství do speciální hlavy občanského zákoníku, což je v rozporu s tím, že na partnerství se mají uplatnit stejná pravidla jako na manželství.
 - c) Vylučuje společné pěstounství pro partnery.
 - d) Odebírá partnerům práva jen proto, že vstoupí do partnerství - vstupem do partnerství ztrácí žena právo podstoupit umělé oplodnění (obdobnou situaci Ústavní soud již prohlásil za neústavní, kdy gay/lesba měl možnost osvojit dítě jako jednotlivec, ale vstupem do registrovaného partnerství jí ztratil/a).
- 2) Zhoršuje práva i heterosexuálních párů a heterosexuálních žen, zcela nad rámec toho, co řeší sněmovní novela o partnerství, například tím, že:
 - a) Vytváří nový přešůpek s pokutou až 10 000 Kč pro ženy, které do rodného listu nevedou muže, který jim dal souhlas k asistované reprodukci.
 - b) Zakazuje provést umělé oplodnění ženě (i heterosexuální), která je v manželství, ale souhlas s umělým oplodněním by dal jiný muž, než její manžel.
 - c) Ačkoli Sněmovna právě teď připravuje novou úpravu náhradního mateřství, tento návrh nesystémově a předčasně maže současné znění občanského zákoníku týkající se náhradního mateřství a chce zvrátit judikaturu Ústavního soudu povolující uznávání rodičovství z náhradního mateřství povoleného v jiné zemi.
- 3) Nad rámec toho, čeho se týká sněmovní novela omezuje možnosti poskytování a využívání umělého oplodnění, byť tato úprava není sama o sobě nijak dotčena přijetím partnerství a není tedy důvod ji měnit.

Podrobnější shrnutí vybraných navrhovaných změn:

- 1) Zakazuje přiosvojení dětí z ústavů, tj. přiosvojení mezi partnery je výslovně omezeno jen na děti pokrevně spřízněné s jedním z páru. (bod 4)

Zdůvodnění změny v důvodové zprávě: “V centru zájmu je dítě a jeho právo být vychovááno v prostředí, které v mezích možností co nejlépe napodobuje ideál výchovy otcem a matkou. [...] Pokud by se tato právní úprava cíleně aplikovala na páry v partnerství, nešlo by o srovnatelnou situaci, jelikož pro společně žijící stejnopohlavní pár je od počátku vyloučena možnost mít dítě společně. [...] Veškeré studie předkládané jako podklad odůvodňující, že neexistují žádné významné rozdíly v dopadech na prospívání dětí v jiných typech soužití, než je manželství muže a ženy, nejsou projevem rigorózní vědecké práce.”

Komentář: Návrh zavádí zjevnou diskriminaci dětí, dělí je na dvě kategorie jen podle toho, zda je adoptuje heterosexuál nebo gay či lesba. *Příklad:* Děti, které z ústavu osvojí heterosexuál (třeba jako jednotlivec, než vstoupí do manželství), bude moci jeho/její budoucí manžel přiosvojit. Dítě, které z ústavu osvojí ne-heterosexuál, nebude moci jeho (budoucí) partner stejného pohlaví přiosvojit. K této diskriminaci není žádný racionální důvod. Důvodová zpráva působí dojem, že motivací je představa předkladatelů, že výchova dvěma muži nebo dvěma ženami je pro děti méně prospěšná, než výchova párem muž-žena. Tento závěr je ale již zcela překonaný, společensky i vědecky. Musíme si také klást otázku, zda je takový návrh v souladu s Ústavou, protože v podstatě zavádí dvě kategorie dětí, obdobně jako byly kdysi děti rozlišované na manželské a nemanželské jen podle rodinného statusu jejich rodičů. Zdůvodňování této diskriminace tím, že “u stejnopohlavního páru je od počátku vyloučena možnost mít dítě společně” zcela ignoruje známý biologický fakt, že pro mnohé heterosexuální páry je také vyloučena a přesto jim zákon přiosvojení nebiologického dítěte povoluje. Nejde zde zjevně o možnost zplodit děti, ale o sexuální orientaci. Jednoduchý princip je, že se stejnopohlavními páry by mělo být nakládáno stejně jako s páry muž-žena včetně těch, kteří biologické děti mít nemohou nebo nechtějí.

2) Vyjímá partnerství z části upravující manželství a přesouvá ho do samostatné části.
(bod 2)

Zdůvodnění změny v důvodové zprávě: “Pozměňovací návrh vyčleňuje institut partnerství do samostatné hlavy II. části druhé občanského zákoníku, aby zdůraznil jeho svébytnost.”

Komentář: Spíše než “svébytnost” je důsledkem vyloučení partnerství do samostatné hlavy symbolické i právní vyloučení stejnopohlavních párů z rovnoprávné společnosti. Jde o jasný projev a zesílení stigmatizace, tedy škatulkování a nálepkování stejnopohlavních párů a jejich dětí. I pouhý fakt, že by partnerství bylo ve stejné hlavě občanského zákoníku, jako je manželství, předkladatelům tohoto pozměňovacího návrhu vadí. Není pravda, že by umístění úpravy v partnerství způsobovalo “interpretační obtíže”, jak uvádí důvodová zpráva. Naopak, novela říká, že na partnerství se uplatní stejná úprava jako na manželství. Pak je logické, aby byla úprava partnerství v hlavě týkající se manželství. Již nyní se v rámci návrhu schváleného Sněmovnou nacházíme v situaci, že stejnopohlavní páry stále zůstávají ve specifické škatulce “partnerství” jako lidé druhé kategorie. Tento senátní pozměňovací návrh takové vyčlenění dále zesiluje a zdůrazňuje.

3) Vylučuje společné pěstounství. (bod 7)

Komentář: Doposud je možné, aby pěstounem byl uznán jen jeden z obou pěstounů / pěstunek, byť fakticky dítě vychovávají společně. Verze přijatá Sněmovnou má povolit

partnerům být společně pěstouny. Předkladatelé pozměňovacího návrhu chtějí tuto možnost stejnopohlavním párům odebrat. To má negativní dopad především na dítě, ale i na rodinu jako celek. Děti, které fakticky vychovávají dva pěstouni stejného pohlaví nebudou mít stejnou právní ochranu, jakou mají děti s pěstouny opačného pohlaví, pokud by se například s právně uznaným pěstounem něco stalo. *Příklad:* Někteří pěstouni také nedosáhnou na finanční podporu, kterou stát poskytuje pěstounům se 3 a více dětmi (protože ze zákona bude například jeden z nich pěstounem dvou dětí a druhý z páru pěstounem jednoho dítěte). To je případ i Martina, Filipa a jejich 3 dětí v pěstounské péči.¹

4) Zakazuje umělé oplodnění ženám, které jsou v partnerství. (body 3, 9)

Zdůvodnění v důvodové zprávě: “V případě přijetí návrhu zákona v podobě předložené Poslaneckou sněmovnou by bylo možné, aby partnerka podstoupila umělé oplodnění na základě společné žádosti s mužem.”

Komentář: Toto je možné již dnes. Sněmovnou schválená verze na tom nic nemění. Pozměňovací návrh tedy současnou situaci zhoršuje. Umělé oplodnění je u nás služba hrazená z veřejného zdravotního pojištění. Občané si tedy tuto službu platí, dle obecných pravidel, v rámci povinného zdravotního pojištění. Možnost podstoupit umělé oplodnění není u nás ani dnes vázána na existenci manželství. Stačí, že o něj požádají muž a žena, kteří nemusí být manželé. Není výslovně zakázáno, aby žena v registrovaném partnerství umělé oplodnění podstoupila. Pozměňovací návrh chce výslovně zakázat, aby umělé oplodnění mohla podstoupit žena, která je v novém institutu partnerství. Vytvořil by tak situaci, kdy žena, která není v partnerství, má právo umělé oplodnění podstoupit, ale jakmile by vstoupila do partnerství, toto právo by ztratila. Jedná se o obdobnou situaci, kterou již v minulosti Ústavní soud označil za protiústavní. Tehdy se jednalo o to, že každá žena nebo muž mohl individuálně osvojit dítě, ale jakmile vstoupil/a do registrovaného partnerství, toto právo ztratil/a. Ústavní soud tuto právní úpravu označil za protiústavní a omezení individuálního osvojení pro lidi v registrovaném partnerství zrušil.²

5) Vytváří nový přestupek s pokutou až 10 000 Kč pro ženy, které do rodného listu neuvedou muže, který jim dal souhlas k umělému oplodnění. (bod 8)

Komentář: Toto zhoršení se týká všech žen, i heterosexuálních. Zároveň nijak nesouvisí se Sněmovnou schválenou novelou. Každý muž, který dal souhlas s umělým oplodněním ženy ví, že tento souhlas dal. Ví, že se může o svá otcovská práva přihlásit a trvat na svém zápise v rodném listě. A z čistě osobních důvodů, do kterých státu nic není, si může zvolit, že se o svá otcovská práva nechce přihlásit. Že třeba otcovskou roli plnit nechce. Nejedná se o obcházení zákona, jak to nazývá důvodová zpráva, ale o zcela svobodné rozhodnutí obou, ženy i muže, jak se zápisem do rodného listu naložit a to zcela v souladu se současnou právní úpravou. Předkladatelé pozměňovacího návrhu ale omezují toto svobodné rozhodnutí muže nebýt zapsán v rodném listě tím, že nutí ženy pod pokutou, aby muže v rodném listu uvedli. Považujeme to za nepřiměřený zásah státu do osobní svobody jednotlivce. Navíc represí v podobě pokuty směřuje na ženu, která je jako (budoucí) matka v mnohem zranitelnější pozici.

¹ https://www.jsmefer.cz/pribeh_gay_pestouni

² https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=PI-7-15_1

6) Maže zmínku o náhradním mateřství z občanského zákoníku. (bod 5)

Komentář: Toto zhoršení se týká i heterosexuálních párů, protože i těch se týká náhradní mateřství. Zároveň nijak nesouvisí se Sněmovnou schválenou novelou. Ta na současně úpravě náhradního mateřství nic nemění. V současné době je regulace náhradního mateřství připravována Sněmovnou, je tedy pravděpodobné, že náhradní mateřství bude výslovně povoleno. Je proto nesystémové a neefektivní měnit stávající úpravu senátním návrhem, když je paralelně připravována regulace Sněmovnou. Sněmovna svým současným jednáním vyvíjí snahu o politickou shodu na tomto tématu, kterou však tento návrh, podaný navíc bez širší odborné i právní diskuze, zcela obchází.

7) Zakazuje provést umělé oplodnění ženě (i heterosexuální), která je v manželství, ale souhlas s umělým oplodněním by dal jiný muž, než její manžel. (bod 9)

Komentář: Toto zhoršení se týká heterosexuálních žen. Zároveň nijak nesouvisí se Sněmovnou schválenou novelou. V současné době není nutné, aby souhlas k umělému oplodnění dával manžel ženy. *Příklad:* Může se stát, že heterosexuální žena je formálně stále v manželství, s manželem již nežije, ale rozvod ještě nebyl formalizován. Z různých důvodů chce podstoupit umělé oplodnění ještě před tím, než je rozvod finalizován. Například z důvodů zdravotních nebo věkových. Ale předkladatelé návrhu jí tuto volbu tímto návrhem znemožňují. Musela by čekat, až bude rozvod finalizován, aby mohla umělé oplodnění podstoupit. Jedná o nepřiměřený zásah státu do svobodné vůle ženy a do rodinného uspořádání občanů.

8) Zakazuje uznávání rodičovských práv nabytých v zahraničí formou náhradního mateřství. (bod 10)

Komentář: Toto zhoršení se týká i heterosexuálních párů, protože i těch se týká náhradní mateřství. Zároveň nijak nesouvisí se Sněmovnou schválenou novelou. Ta na současně úpravě náhradního mateřství nic nemění. Ústavní soud již v minulosti judikoval³, že zájem dítěte je to hlavní, na co má stát hledět, a proto by měla Česká republika uznat oba rodiče, kteří se rodiči stali formou náhradního mateřství v zahraničí. Pokud jsou jeho rodiče uznáni jiným státem, jejich rodina tam běžně a bez problémů funguje, pak je proti zájmu dítěte, aby ztratil oba své rodiče tím, že překročí hranice České republiky. K takovému uznávání tedy dochází a v praxi s tím nevznikají žádné problémy. Toto chtějí předkladatelé zvrátit a chtějí přestat tyto rodiny uznávat v České republice. *Příklad řešený Ústavním soudem:* Čech s Dánem žijí dlouhodobě v Kalifornii. Ta uznala oba jako otce na základě soudem schválené dohody o náhradním mateřství (v Kalifornii je náhradní mateřství povoleno). Rodina jezdí na návštěvu za prarodiči v České republice. A chce pro dítě české občanství. Podmínkou toho je uznání otcovství dítěte. České soudy nyní uznávají oba otce. Navrhovaná změna by toto znemožnila a v budoucnu by nemohli být jakýkoliv dva rodiče (ať už to budou muž a žena nebo dva muži nebo dvě ženy) v obdobné situaci v České republice uznáni jako rodiče. Jeden z nich by ve vztahu k dítěti byl právně cizím člověkem, což s sebou nese obtíže například v případě ohrožení zdraví dítěte a například vystavuje právem neuznaného rodiče riziku stíhání pro mezinárodní únos dítěte. Takový návrh jde také proti současnému trendu, kdy například i

Evropská komise chce řešit rozdílné právní úpravy nabývání rodičovských práv v členských státech EU formou přeshraničního uznávání rodičovství. Tento návrh zatím nebyl přijat, ale je členskými státy projednáván na úrovni EU.

2. PN senátorky Chalánkové

Předložila ho senátorka Chalánková na zasedání senátního Ústavně-právního výboru dne 10.4.2024.

Krátké shrnutí vybraných navrhovaných změn: Omezení a zhoršení, které návrh přináší, se týká i heterosexuálních párů. Zároveň se netýká Sněmovnou přijaté úpravy partnerství. Ta na současné úpravě náhradního mateřství nic nemění. Úpravu náhradního mateřství teď řeší Sněmovna, formou pracovních skupin se zástupci různých stran. Je nesystémové na této úpravě něco měnit v mezidobí. Zde navržené změny jsou nepropracované, nejasné a neuvádí, že by byly konzultovány s osobami a orgány, které se touto problematikou zabývají, včetně lékařských organizací (například ohledně povinností lékařů zjišťovat úmysl párů, proč chtějí dítě počít) a klinik asistované reprodukce. Návrh se zdá být založen na osobním postoji předkladatelky k náhradnímu mateřství spíše než na volání těch, kterých se to dotýká (lékaři, kliniky, páry, i heterosexuální, které si tak přejí založit rodinu atd.).

Podrobnější shrnutí vybraných navrhovaných změn:

- a. Zakazuje osvojení dítěte, "které bylo pro účely osvojení počato umělým oplodněním". (bod 1)

Komentář: Toto zhoršení se týká i heterosexuálních párů. Zároveň se netýká Sněmovnou přijaté úpravy partnerství. Ta na současné úpravě náhradního mateřství nic nemění. Nejasné ustanovení zavádějící nepřípustnou kontrolu nad tím, jak a proč lidé počínají děti. Tato úprava je v rozporu se svobodnou vůlí mužů a zejména žen využít služby umělého oplodnění. Není žádným způsobem navázaná na probíhající práce na úpravě náhradního mateřství ve Sněmovně a je tak nesystémová a neefektivní.

- b. Zavádí nový trestný čin - lékaři mohou jít až na 12 let do vězení za umělé oplodnění provedené pro jiné účely, než povolí stát. (bod 3)

Komentář: Toto zhoršení se týká i heterosexuálních párů. Navazuje na nově navrhovaný zákaz provádět umělé oplodnění za účelem osvojení (komentář výše) a zavádí nový trestný čin, který spočívá v tom, že lékař provede umělé oplodnění "v rozporu s jiným právním předpisem" a například ho provede "se záměrem, aby bylo budoucí dítě osvojeno vybraným osvojitelem". Za něj může být například lékař potrestán odnětím svobody až na 12 let.

- c. Zakazuje dát matkám-cizinkám a otcům-cizincům souhlas k osvojení. (bod 2)

Komentář: Toto zhoršení se týká i heterosexuálních párů. V současné době nemůže dát matka souhlas s osvojením dříve jak 6 týdnů po narození dítěte. Otec i dříve. Předkladatelka chce, aby toto bylo fakticky znemožněno matce a otci, kteří zde nemají bydliště a jejichž dítě se narodí v České republice. Jde o pošný a nesystémový zákaz, jehož provázanost

s mezinárodními dohodami není nijak řešena. Znemožňuje dítěti, jehož biologičtí rodiče se o něj z jakéhokoli důvodu nemohou nebo nechtějí starat, aby bylo adoptováno rodiči, kteří se o něj starat chtějí. Zájem dítěte na tom vyrůstat s rodiči, kteří se o něj starat mohou a chtějí není brán v navrhovaném pozměňovacím návrhu v potaz a ustupuje zájmu na zákazu náhradního mateřství.

3. PN senátorů Wagenknechta, Šípové a Kordové Marvanové

Předložen senátory Wagenknechtem a Šípovou na zasedání senátních výborů pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice a pro sociální politiku 9.4.2024 a senátorkou Kordovou Marvanovou na zasedání senátního Ústavně-právního výboru dne 10.4.2024.